

III. Аспекти застосування порівняльно-правової методології

DOI: 10.33498/opus-2019-03-195

Наталія Оніщенко

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений юрист України,
завідувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(м. Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-002-1671-2139>
nataliyaonischenko@gmail.com

УДК 340.1

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПРАГМАТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

АНОТАЦІЯ. Порівняльно-правові дослідження зайняли відповідну нішу у вітчизняному доктринальному вивченні, узагальненнях та апробаціях. Утім, особливої уваги представників правової науки і юридичної практики в сучасних умовах потребують прагматичні функції порівняльного правознавства. Певну цікавість у цьому контексті становлять порівняльні практики оптимізації прийняття нормативно-правових актів, а також особливості нормопроектувальної діяльності. Однак нині ці аспекти порівняльно-правових напрацювань недостатньо окреслені змістовно.

Метою статті є аналіз порівняльно-правових досліджень у контексті реалізації їх прагматичних завдань і функцій. Віддаючи належне доктринальним напрацюванням у сфері порівняльного правознавства, видається необхідним зацентувати увагу на практичній значущості порівняльно-правових досліджень як необхідної умови сучасного правового розвитку. Прагматичні функції порівняльного правознавства (функція сприяння законотворчості, функція забезпечення належного тлумачення законодавства, функція сприяння правозастосовній практиці, інтеграційна функція, функція правової аналітики) заслуговують на спеціальну увагу й вивчення під різними кутами зору, хоча сьогодні у пріоритеті, на нашу думку, саме порівняльне “законознавство” та підзаконна нормотворчість, тобто напрями в сфері ефективності законодавства й нормопроектувальної діяльності.

Увага акцентована на положенні, що напрям наукових узагальнень “порівняльне правознавство” і метод порівняння, що застосовується у галузевих дисциплінах, не є “опонуючими категоріями”.

Зроблено висновок, що серед прагматичних функцій порівняльно-пошукових досліджень функція правової аналітики займає особливе місце, оскільки багато прорахунків у сучасних умовах пов’язані саме з відсутністю аналітичних напрацю-

© Наталія Оніщенко, 2019

Наталія Оніщенко

вань, прогностичних висновків, методик “попереднього оцінювання”, наслідків тих чи інших процесів у сфері законотворення, нормопроекткування, юридичної техніки (контекст вивчення зарубіжного досвіду).

Обґрунтовується необхідність вивчення законодавчого процесу в різних країнах, оскільки останній характеризується певними особливостями, що зумовлені, перш за все, історичними умовами розвитку конкретної держави, структурою парламентів, певними традиціями та звичаями, специфікою конституційно-правового регулювання.

Підкреслена нагальність не тільки вивчення особливостей зарубіжних нормопроектувальних систем (Бельгії, Нідерландів, Латвії, Канади тощо), а й розповсюдження цього досвіду у вітчизняних наукових центрах та закладах вищої освіти з метою напрацювання власних аналогових взірців щодо удосконалення нормопроектувальної діяльності.

Ключові слова: нормопроектувальна діяльність; порівняльно-правові дослідження; порівняльно-правові практики; прагматичні функції порівняльного правознавства; оптимізація прийняття нормативно-правових актів.

Кожного разу, коли йдеться про нові напрями знань або підходи до вивчення певних соціальних явищ, критерії групування чи класифікацій щодо відповідних типологій, виникає закономірне запитання: чи є в них нагальна необхідність, викликана розвитком суспільних відносин, чи це – не більше, ніж “модний бренд” (на жаль, науку також не оминають щохвилинні або щосекундні уподобання), який, зрозуміло, не є ані довготривалим, ані корисним, ані своєчасним, ані таким, що оптимізує чи стимулює право – державотворчі процеси?

Відповідно до цього хотілося б зазначити, що науковий напрям – “порівняльне правознавство”, порівняльні дослідження і порівняльні практики переконливо довели право на своє визначальне місце під “сонцем юридичної науки”.

Ні в кого, принаймні сьогодні, вже не виникає потреби заперечити самостійність і необхідність цього спрямування наукових знань. Хоча, напевно, слід заперечувати потребу у цьому напрямі як окремого методу (методологічні пошуки), який застосовується кожною галузевою дисципліною.

Утім, із плином часу (і нам видається це переконливим) кожна теоретична площина або формат наукових пошуків повинні ставати все більш прагматичними. Такі веління часу й потреби сучасного суспільно-правового життя.

Метою дослідження є аналіз порівняльно-правових досліджень у контексті реалізації їх прагматичних завдань і функцій. Серед прагматичних функцій порівняльно-пошукових досліджень неодноразово називалися такі:

1. Функція сприяння законотворчості. Сучасна нормотворча і нормопроектувальна діяльність вимагають детальної розробки текстів нормативно-правових актів з урахуванням не тільки вітчизняного, а й загальносвітового досвіду регулювання відповідних суспільних відносин.

2. Функція забезпечення належного тлумачення законодавства. Відповідно, усвідомлення і роз'яснення стосується як національних нормативно-правових актів, так і міжнародних договорів та актів міжнародних організацій.

3. Функція сприяння правозастосовній практиці. Йдеться про відповідний взаємовплив і взаємоузгодженість сучасної правової доктрини та юридичної практики.

4. Інтеграційна функція. У цьому контексті розглядається як гармонізація та механізм взаємодії національних законодавств¹.

5. Аналітична функція, або функція правової аналітики. Не слід зайвий раз доводити, що багато прорахунків у сучасних умовах пов'язані саме з відсутністю аналітичних напрацювань, прогностичних висновків, методик “попереднього оцінювання” наслідків тих чи інших процесів, особливо, коли йдеться про такі напрями соціальної дійсності, як законотворення, нормопроекування, юридична техніка тощо.

Кожна з цих функцій заслуговує на спеціальну увагу й вивчення під різними кутами зору. Проте сьогодні найбільшої уваги, на нашу думку, потребує саме порівняльне “законознавство” й підзаконна нормотворчість, тобто напрями в сфері ефективності законодавства та нормопроекувальної діяльності. У цьому контексті хотілося б розпочати з “кузні” законодавчих втілень.

Не секрет, що нормативно-правові акти, на які покладена певна суспільна надія щодо упорядкування суспільних відносин, на жаль, не спрацьовують, і пояснювати це, посилаючись тільки на складні економічні, політичні й соціальні умови, мабуть, не має сенсу. Річ у тому, що кожний акт повинен мати своїм підґрунтям серйозне й усебічне вирішення його потенційної дії, певного конструктиву, реального ефекту відповідності суспільним очікуванням тощо. Процеси переосмислення правової дійсності активно стимулюються розробленням та ухваленням цілої низки нових законів. За цих умов зростання кількості законів прямо не пов'язане з ефективністю правового регулювання, оскільки недоліки поганого законодавчого регулювання усуваються завдяки прийняттю нових “кращих” законів, а потім – “ще кращих”. У таких умовах спостерігаємо досить цікавий феномен – законодавство загалом відповідає

¹ О Ярмиш (заг ред), *Порівняльне правознавство: навчальний посібник* (Вид-во Харківського нац ун-ту внутр справ 2006) 296.

евростандартам, міжнародним нормам, цивілізованим формам, проте в багатьох аспектах є повністю або майже повністю безпорадним.

Слід констатувати, що правове регулювання законодавчого процесу у різних країнах характеризується певними особливостями, що зумовлено насамперед історичними умовами розвитку конкретної держави, структурою парламентів, певними традиціями та звичаями, специфікою конституційно-правового регулювання.

Для практики унормування законодавчого процесу властиві два підходи. Перший – класичний – притаманний більшості держав, у парламентах яких законодавчий процес відбувається із застосуванням процедур трьох читань і лише в окремих, визначених випадках, допускається можливість прийняття законів за процедурами двох читань (Бельгія, Іспанія, Латвія, Німеччина, Словенія).

Другий підхід – новітній – полягає у прийнятті парламентами законодавчих актів в основному за процедурами двох читань (Болгарія, Данія, Литва, Португалія, Румунія, Словаччина). У таких країнах на конституційному рівні з метою запобігання “зведення” законодавчого процесу до процедури одного читання закріплюється мінімальний стандарт, що передбачає прийняття законів із застосуванням процедур не менше, як двох читань. Такий підхід дає змогу значно “розвантажити” роботу парламенту в пленарному режимі, оскільки “левоу частку” роботи щодо опрацювання законопроектів та узгодження всіх пропозицій і поправок до них виконують парламентські комітети.

Друге читання проводиться у двох форматах. Перший, або звичайний, починається з доповіді голови профільного комітету про стан законопроекту після його доопрацювання у комітеті; у форматі загальних дебатів обговорюються пропозиції щодо внесення поправок; відбувається постатейне голосування по тексту законопроекту. Другий, або спеціальний, формат застосовується для обговорення законопроектів, пов’язаних із питаннями державних доходів, видатків і питань оподаткування та передбачає обов’язкове створення Комітету всієї Палати (*Committee of the Whole House*) із депутатів, які виявили бажання увійти до його складу. За рішенням Палати допускається застосування такого формату і для розгляду інших законопроектів у другому читанні.

У практиці унормування процедури реєстрації законопроектів у європейських парламентах можна визначити такі підходи. Формальний – суть його полягає у здійсненні реєстрації поданих суб’єктами права законодавчої ініціативи всіх без винятку законопроектів і тільки після цього парламент надає згоду на їх розгляд (Болгарія, Румунія, Чехія, Чорногорія). Неформальний – базується на принципі попереднього вирішен-

ня відповідним уповноваженим органом парламенту (Бюро, Президія, Рада, парламентський комітет) питання про прийняття до розгляду законопроектів і тільки після цього здійснюється процедура їх реєстрації. Так, у Португалії дозвіл на реєстрацію законопроектів надається Головою Асамблеї на основі висновку Бюро Асамблеї (ст. 125 Правил процедур парламенту). В Угорщині законопроект може бути зареєстрований в парламенті за умови його підтримки відповідним профільним комітетом (ст. 98 Регламенту). В Естонії рішення про реєстрацію законопроекту ухвалюється Радою парламенту (ст. 93 Правил процедур Рийгікогу).

Застосування неформального підходу оцінки законопроектів для цілей їх реєстрації значною мірою зменшить або навіть унеможливить внесення до парламенту невідповідних законопроектів, підвищить рівень відповідальності суб'єктів права законодавчої ініціативи та, безумовно, сприятиме посиленню ефективності діяльності парламенту загалом.

Що стосується організації процедур розгляду законопроектів, доцільно звернутися до парламентського досвіду таких держав, як Греція, Італія, Іспанія, Польща, Чорногорія, де комітети мають досить широкі повноваження в законодавчому процесі².

Ще один "практичний зріз" проблеми. Одним із нагальних та найбільш проблематичних питань справедливо називають проблему якості законопроектів, що, на думку дослідників, значною мірою залежить від всебічного їх опрацювання в комітетах³.

Вченими обґрунтовується доцільність запровадження процедури узгодження поправок до законопроектів з їх ініціаторами при підготовці законопроекту до розгляду за процедурою другого читання. Така процедура дасть змогу комітетам опрацювати всі запропоновані суб'єктами права законодавчої ініціативи поправки та дійти згоди щодо них, що певною мірою сприятиме оптимізації розгляду проектів законодавчих актів у другому читанні на пленарних засіданнях Верховної Ради України⁴.

Підвищення якості законопроектів, на думку окремих науковців, вбачається в обов'язковому нормативному закріпленні врахування експертних висновків щодо законопроектів при їх розгляді. При цьому зміст висновків повинен бути озвученим представником комітету під час виступу.

² Див. детальніше: *Проблеми оптимізації інституційних засад законодавчої діяльності Верховної Ради України та її комітетів* (Інститут законодавства Верховної Ради України 2017) 83.

³ О Сас, 'Організація роботи Верховної Ради України: питання теорії та практики' (автореф дис канд юрид наук, 2013) 11.

⁴ З Погорелова, 'Процедура розгляду законопроектів у Верховній Раді України: проблеми теорії та практики' 35 [2015] 1(1) Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право 47.

Наталія Оніщенко

Ще один окремий ракурс нашого розгляду буде пов'язаний з вивченням особливостей нормопроектувальної діяльності. Зокрема, ракурс, пов'язаний із підзаконними нормативними актами. Аналізуючи відповідні прогалини “вітчизняного ґатунку”, хотілося б навести деякі прикладні вітчизняні та зарубіжні ілюстрації. Як відомо, Кабінет Міністрів України 13 липня 2016 р. ухвалив можливість реєстрації шлюбу за одну добу.

Новий пілотний проект реєстрації шлюбу за 24 години планувався до дії у Маріуполі, Северодонецьку, Херсоні, Києві, Одесі та Львові ще в серпні 2016 р.

Сьогодні, залежно від регіону, такою процедурою скористалися від 11 до 40 % тих, хто одружується.

Які переваги або недоліки є найбільш акцентованими щодо такої ініціативи Міністерства юстиції України?

На думку науковців, тут слід враховувати, принаймні, дві складові: 1) культурно-емоційну та 2) правову. Так, у державах англосаксонської (англо-американської) правових систем підготовчий етап передбачає отримання ліцензії – спеціального дозволу сторін на укладання шлюбу від церковних чи світських владних органів, які здійснюють таку реєстрацію.

Для цього молодята дають клятву в церкві чи складають присягу державним органам, що здійснюють реєстрацію шлюбу, в тому, що не мають будь-яких перешкод для укладання шлюбу. Подібні дозволи дійсні протягом певного строку, встановленого законом – від місяця до року.

Законодавство Нідерландів закріплює положення про те, що намір укласти шлюб повинен бути публічно оголошений не менше, ніж за два тижні до реєстрації шлюбу. У разі відмови в подальшому від реєстрації шлюбу примус другої особи одружитися чи вийти заміж не допускається. Проте “ошукана” особа може зажадати компенсації матеріальних і моральних збитків. На нашу думку, вивчення зарубіжної практики в цьому аспекті є цікавим, оскільки остання так чи інакше може впливати як на стабільність самого інституту сім'ї, так і на демографічну політику, не кажучи вже в подальшому про права та інтереси дитини. Утім, заради справедливості аналітичних висновків слід зазначити, що нині відсутні дослідження з приводу того, що саме 30-денний термін до моменту реєстрації шлюбу суттєво впливає на стабільність сімейних стосунків.

Також на особливу увагу і вивчення заслуговують приклади зарубіжного досвіду у сфері правового регулювання, нормотворчості й особливостей використання правил нормопроектувальної техніки, про що вже неодноразово писали вітчизняні вчені, застосовуючи метод порівняльного аналізу⁵.

www.pravoua.com.ua

⁵ М Петришина та Т Мала, ‘Нормопроектувальна техніка як засіб формування системи дієвого та ефективного законодавства в Україні: теоретико-правовий підхід’ (2014) 3 Актуальні питання публічного та приватного права 256-63.

Так, наприклад, у Бельгії в Інституті соціального права на вимогу Уряду розробляється нормопроектувальна система під назвою “*SOLON*” для визначення якості законодавства, яка включає в себе матеріальний критерій (зміст нормативно-правових актів) та формальний критерій (структура, спосіб оформлення тощо). Більше того, така ідея не є новою, аналогічні системи вже застосовуються у Нідерландах (*LEPA, OBW*), Італії (*Lexidit, Lexeditior IRI_AI, Arianna, Norma*). Правознавці зазначають, що існує навіть ціла наука “*legimatics*”, яка займається вивченням та дослідженням можливостей комп’ютерної техніки у сфері нормопроекування. Учені Інституту соціального права виділяють такі переваги системи “*SOLON*”:

- мінімізує помилки нормопроекування;
- допомагає створювати законопроекти швидше та у більш високопродуктивний спосіб;
- привертає увагу до необхідності врахування керівних принципів при нормопроекуванні, які не дають змогу проектувальникам норм права змінювати послідовність дій;
- відіграє важливу роль, особливо для тих експертів, які не мають спеціальної освіти.

На нашу думку, важливим є і той факт, що така система покращує саме процедуру нормопроекування.

Вчені-дослідники також зазначають, що нормотворчість у Нідерландах привертає увагу існуванням і застосуванням алгоритмів створення правових норм, які перетворюють формули в юридичні норми, що значно спрощує та прискорює процес нормотворчості, але при цьому вимагає спеціальних математичних знань і знання інформатики. Цей досвід, як нам видається, має розглядатися у вітчизняних наукових центрах та вищих закладах освіти. Про це свідчать, зокрема, напрацювання Харківського національного університету радіоелектроніки.

У Латвії традиційно дві установи відповідальні за удосконалення нормопроекувальної техніки та якості нормотворчості: Міністерство юстиції та Державна канцелярія. Крім того, є спеціальний Посібник для підготовки нормативно-правових актів, що має високу доктринальну та велику практичну цінність, адже розкриває теоретичні та практичні навички, особливості певних засобів і прийомів, а також вказівки щодо додержання правил юридичної техніки. Утім, зрозуміло, що Посібник має лише рекомендаційний характер⁶.

⁶ Петришина та Мала (н 5) 261.

Крім того, цікавою ілюстративною прикладною базою можна вважати практику урегулювання цього питання у Казахстані, Азербайджані та інших державах.

Окрема увага в цьому контексті може бути присвячена нормопроектувальній діяльності в Канаді, де така діяльність вважається “мистецтвом, а не буденною справою”. Нею займається близько 100 осіб. Враховуючи досвід одного з нормопроектувальників – Р. Бержерона, можна виокремити низку правил нормопроектувальної діяльності:

1) фіксація ключового філософського положення про взаємовідповідність змісту та форми проекту;

2) автор правил нормопроектування пропонує враховувати часовий (темпоральний) чинник такої діяльності, вважаючи, що недостатній час може впливати на якість розробки і саму якість нормативно-правового акта;

3) Р. Бержерон звертає увагу на важливість професійного підходу до такої діяльності (фактор професіоналізації);

4) увага обов'язково повинна зосереджуватися на можливому негативному результаті нормопроектування (фактор негативізації нормопроектування). Тобто, на нашу думку, йдеться про те, що сам нормативно-правовий акт не зможе не тільки сприяти кращому упорядкуванню праворегулюючих процесів, а й, навпаки – може в подальшому серйозно вплинути на їхню якість і дієвість;

5) констатується, що правила нормопроектування не є і ніколи не будуть абсолютними (фактор деабсолютизації), оскільки вони не можуть охопити всю сукупність розробки й оформлення нормативних текстів;

6) обов'язково повинні враховуватися телеологічні домінанти нормопроектування (телеологічний фактор)⁷.

Також цікавий досвід запропонувало українському Уряду Міністерство Великої Британії з міжнародного розвитку (Центр Законодавчих студій сера Вільяма Дейла при Інституті поглиблених правничих студій – Лондонський Університет). Зокрема, йдеться про Проект підтримки нормопроектування, що включає такі стадії:

1) створення українського стилю нормотворення, який зможе запобігти існуючим неузгодженостям у законодавстві, що спричинені роботою різних груп нормотворців та різними джерелами права;

2) зменшення потреби у поточних консультаціях з іноземними радниками, нормотворча техніка яких ґрунтується на правилах нормопроектування, притаманних юрисдикції інших країн;

⁷ Р. Чернолуцький, ‘Правила нормопроектування Р. К. Бержерона та їх значення для становлення й розвитку національної системи нормопроектування в Україні’ [2015] 5/1(15) Jurnalul juridic national: teorie și practică 24.

3) надання допомоги українському Урядові у приведенні українського законодавства у відповідність до законодавства Європейського Союзу;

4) поглиблення існуючого розуміння принципів верховенства права, демократії, конституціоналізму, етики та справедливого правління і застосування їх у нормотворчому процесі;

5) боротьба з корупцією шляхом запобігання суперечностям та ліквідації прогалин у чинному законодавстві.

На нашу думку, до цих правил слід було б додати необхідність залучення як представників правової доктрини, так і представників юридичної практики. Певні спроби щодо цього неодноразово виникали в різних державних інституціях, зокрема, в Міністерстві юстиції України.

Висновки. Отже, підсумовуючи, можемо зазначити: наявність порівняльно-правових досліджень є необхідною складовою сучасного правового розвитку. Окремі аспекти цієї діяльності були проаналізовані у певних межах статейного викладу вище, зокрема, підкреслювалася необхідність посилення ролі прагматичних функцій порівняльного правознавства в контексті вивчення зарубіжного досвіду оптимізації прийняття нормативно-правових актів. Окремий вектор становить аналіз особливостей сучасної нормопроектувальної діяльності (нормопроектувальні системи Бельгії, Нідерландів, Латвії, Канади), поширення цього досвіду для вивчення у наукових центрах та вищих закладах освіти для поглибленого аналізу. Певна увага приділялася необхідності створення власного стилю нормопроекування. Утім, наголошено, що багато ракурсів практичного освоєння порівняльно-правових досліджень у сфері систематизації нормативно-правових актів, уніфікації законодавства тощо залишилися ще недостатньо вивченими та розглянутими. Зрозуміло, від удосконалення цих процесів багато в чому залежить якість законодавства і правореґулюючих процесів, а отже, не тільки проголошення прав, а й забезпечення певних можливостей людини в умовах сьогодення.

REFERENCES

Bibliography

Edited books

1. *Problemy optymizatsii Instytutsiinykh zasad zakonodavchoi diialnosti Verkhovnoi Rady Ukrainy ta yii komitetiv [Issues Pertaining to Optimization of the Institutional Bases of Legislative Activity of the Verkhovna Rada of Ukraine and its Committee]* (Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy 2017) (in Ukrainian).
2. Yarmysh O (zah red), *Porivnialne pravoznavstvo: navchalnyi posibnyk [Comparative Jurisprudence: Learning Guide]* (vyd-vo Kharkivskoho nats un-tu vnutr sprav 2006) (in Ukrainian).

Наталія Оніщенко

Journal articles

3. Chornolutskyi R, 'Pravyla normoproektuvannia R. K. Berzherona ta yikh znachennia dlia stanovlennia y rozvytku natsionalnoi systemy normoproektuvannia v Ukraini' ['Rule-Drafting Guidelines by R. K. Bergeron and Their Importance for the Establishment and Development of the National Rule-Drafting System in Ukraine'] [2015] 5/1(15) Jurnalul juridic national: teorie și practică 22-7 (in Ukrainian).
4. Petryshyna M ta Mala T, 'Normoproektualna tekhnika yak zasib formuvannia systemy diievoho ta efektyvnoho zakonodavstva v Ukraini: teoretyko-pravovyi pidkhid' ['Rule-Drafting Technique as a Means to Form the System of Effective and Efficient Legislation in Ukraine: Theoretical and Legal Approach'] (2014) 3 Aktualni pytannia publicnoho ta pryvatnoho prava 256-63 (in Ukrainian).
5. Pohorelova Z, 'Protsedura rozghliadu zakonoproektiv u Verkhovnij Rady Ukrainy: problemy teorii ta praktyky' ['Procedure of Draft Laws Consideration in the Verkhovna Rada of Ukraine: Issues of Theory and Practice'] 35 [2015] 1(1) Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii Pravo 45-8 (in Ukrainian).

Thesis

6. Sas O, 'Orhanizatsiia roboty Verkhovnoji Rady Ukrainy: pytannia teorii ta praktyky' ['Organization of the Functioning of the Verkhovna Rada of Ukraine: Theory and Practice'] (avtoref dys kand yuryd nauk, 2013) (in Ukrainian).

Nataliia Onishchenko

COMPARATIVE LEGAL STUDIES: A PRAGMATIC CONTEXT

ABSTRACT. Comparative legal studies have taken an appropriate niche in the national doctrinal research, generalizations and approbations. However, under modern conditions, the pragmatic functions of comparative jurisprudence call for special attention on the part of representatives of legal science and juridical practice. In this context, of particular interest are the comparative practices intended for optimization of adoption of legal acts, as well as the specific features of activities aimed at drafting various rules and provisions. However, currently these aspects of comparative law developments are not sufficiently outlined in terms of their substance.

The aim of the article is to analyze comparative legal studies in the context of implementation of their pragmatic tasks and functions. Giving due credit to the doctrinal progress in the comparative jurisprudence domain, the author deems it necessary to highlight the practical importance of comparative legal studies as an essential condition for today's legal development. The pragmatic functions of comparative jurisprudence (the function of facilitation to lawmaking, the function of ensuring proper interpretation of legislation, the function of facilitation to law administration activities, the function of integration, the function of legal analytics) deserve special attention and research from different angles, although we believe that today the priority should be seen in the comparative "knowledge of law" and subordinate rule-making, i.e., the focus on the efficiency of legislation and rule-drafting activities.

The author emphasizes that the domain of scientific generalizations "comparative jurisprudence" and the method of comparison used in branch-specific disciplines are not "opposing categories".

www.pravoua.com.ua

The author comes to the conclusion that among the pragmatic functions of comparative legal studies, the function of legal analytics is of special significance, since under modern conditions many misjudgements ensue particularly from the lack of analytical progress, prognostic conclusions, methods of “preliminary assessment”, consequences of certain processes which relate to lawmaking, rule-drafting, legal technology (the context of studying foreign experience).

The author proves the need of studying the legislative process in different countries, as the latter is characterized by certain features which are due, primarily, to the historical conditions under which a particular state has developed, and also to the structure of parliaments, certain traditions and customs, as well as the specifics of constitutional and legal regulation.

The author also emphasizes that currently it is important not only to study the specific features of foreign rule-drafting systems (in Belgium, the Netherlands, Latvia, Canada, etc.), but also to disseminate this experience to the national research centers and institutions of higher education with the aim of developing our own analog best practices regarding the improvement of rule-drafting activities.

KEYWORDS: rule-drafting activities; comparative legal studies; comparative legal practices; pragmatic functions of comparative jurisprudence; optimization of adoption of legal acts.